

VZGOJA IN NOVE TEHNOLOGIJE

Nove generacije so se rodile v medsebojno povezan svet, na katerega njihovi starši niso bili navajeni. Zelo zgodaj dostopajo do interneta, do družbenih omrežij, chatov, video konzol. Njihova sposobnost učenja na tem področju raste s tako vrtoglavim tempom, kot se razvija tehnologija.

Že v zgodnjih letih so otroci in mladi izpostavljeni nekemu prostoru, ki se zdi brezmejen. Ta situacija ponuja vrsto koristi, toda istočasno prinaša nekatera tveganja, zaradi katerih postane bližina in usmerjanje s strani staršev še bolj potrebna.

Dobro je pristopiti k “digitalni dobi” na pozitiven način, kajti, kot opazuje Benedikt XVI., »če je modro uporabljena, more prispevati k zadoščevanju želje po smislu, po resnici in edinosti, ki je še vedno najgloblje hrepenenje človeškega bitja«. [1] Obenem pa realnost vključuje dejstva, mimo katerih ne moremo: na primer, da je pretirana izpostavljenost otrok pred zaslonom povezana z zdravstvenimi tveganji, kot so prekomerna debelost, nasilno vedenje ali težave v šoli.

Tehnologija v veliki meri določa ogrodje življenja moških in žensk današnjega časa. Treba jo je usmeriti tako, da nam bo njena uporaba pomagala k osebnostnemu razvoju, in poskrbeti, da jo bodo otroci uporabljali na primeren način. Vzgoja zahteva dobršno mero potrpežljivosti in načrtovanja, kadar pa je govor o novih tehnologijah, je poleg tega potrebno tudi to, da starši pridobijo določeno poznavanje, nekatere ideje in nekoliko prakse, da bi si mogli ustvariti mnenje in otroke primerno usmerjati.

Elektronske naprave so vedno bolj stalno povezane z internetom. To pomeni možnost dostopanja do zelo obsežne publike in odpira možnosti za širjenje sporočil na takojšen in praktično brezplačen način. Obenem se pojavlja negotovost o tem, kdo bo imel dostop do teh vsebin in kdaj jih bo uporabil.

Izkušnje zadnjih let kažejo, da nove tehnologije niso zgolj orodje, ki omogoča boljše širjenje in višjo raven komunikacije, temveč da so na nek način vzpostavile okolje, prostor [2], in se spremenile v enega izmed povezovalnih tkiv kulture, preko katerega se izraža istovetnost. [3]

Del naloge današnjih krščanskih staršev je učiti, kako posvečevati to okolje, in pomagati otrokom h krepostnemu vedenju v digitalnem svetu tako, da jim pokažejo, da je to kraj za izražanje njihove krščanske identitete. Ob tako nenehnih in radikalnih spremembah ne bi bilo učinkovito, če bi le postavili seznam pravil, ki bi hitro zastarala; vzgajanje si mora prizadevati za oblikovanje v krepostih. Le tako bodo otroci in mladi sposobni dobrega življenja, tako da bodo urejali svoje strasti, nadzorovali svoja dejanja in veselo premagovali ovire, ki bi jim onemogočale doseganje dobrega v digitalni sferi. Kot pravi papež Frančišek, »problematika ni na prvem mestu tehnološka. Vprašati se moramo: Ali smo tudi na to področje zmožni prinašati Kristusa, oz. še bolje, voditi druge k srečanju s Kristusom?« [4]

Da bi se izognili nepotrebni nevarnosti za otroke, je istočasno treba preučiti, kdaj je primerno, da začnejo uporabljati digitalne naprave, in katere med njimi najbolj ustrezajo zrelosti pri njihovi starosti. Mnogokrat bo mogoče »vključiti tehnični filter v napravah, da bi jih kolikor mogoče obvarovali pred pornografijo in drugimi grožnjami,«[5] pri čemer pa se zavedamo, da je krepostno življenje edini filter, ki ne odpove in je stalno na voljo.

PRIDOBIVANJE KREPOSTI: POMEMBOST DOBREGA ZGLEDA

Družina je šola v krepostih: te rastejo s pomočjo vzgoje, z namernimi dejanji in z vztrajnim prizadevanjem. Božja milost jih očiščuje in povzdiguje.[6] Ker je družina kraj, kjer se naučimo prvih pojmov o dobrem in slabem, o vrednotah, je dom tisti prostor, v katerem se gradi zgradba kreposti vsakega otroka.

Obstajajo življenjski slogi, ki otrokom omogočajo srečati Boga, drugi pa to ovirajo. Razumljivo je, da krščanski starši skušajo v svojih otrocih vzgojiti krščansko miselnost in srce ter da storijo, kar je potrebno, da bi njihova družina bila šola kreposti. Cilj je to, da bi se vsak otrok naučil sprejemati svoje odločitve s človeško in duhovno zrelostjo, primerno svoji starosti. Nove tehnologije so še en vidik, ki bi moral biti prisoten v pogovorih, pa tudi v pravilih hišnega reda, ki jih je navadno malo in so odvisna od starosti otrok.

Kreposti ni mogoče živeti na izoliran način, samo v nekaterih pogledih življenja, v drugih pa ne. Na primer, če otroku pomagamo, da ne bi bil izbirčen pri jedi ali pri igri, mu bo to pomagalo, da se bo bolje obnašal tudi v digitalnem svetu, in obratno.

Nove tehnologije so privlačne za vse. Učiti kreposti pomeni, da morajo starši na otroke prenašati osebno zahtevnost, tako da jim dajejo zgled zmernosti. Če so otroci priče naših bojov, bodo čutili spodbudo, da se sami bolj potrudijo. Na primer, pozornost, ko se pogovarjamo z njimi: odložiti časopis, utišati televizor, osredotočiti pogled na sogovornika, prizadevati si za neodvisnost od telefona. In kadar gre za pomemben pogovor, elektronske naprave ugasnemo, da nas ne bi motile. Vzgoja od staršev zahteva »razumevanje, previdnost, da znajo učiti, predvsem pa ljubiti. Prizadevati si morajo, da dajejo dober zgled.«[7]

V NAJZGODNEJŠIH LETIH

Otroštvo je čas, ko človek začne udejanjati kreposti in se učiti dobre uporabe svoje svobode. V tej dobi namreč nastopijo občutljiva obdobja, v katerih je lažje razvijati značaj: lahko bi rekli, da se zgradijo avtoceste, ki jih bo človek prepotoval v svojem življenju.

Čeprav je vsako splošno pravilo mogoče dopolniti, je izkušnja mnogih vzgojiteljev ta, da je za zelo mlade otroke bolje, da nimajo naprednih elektronskih naprav (tablic, pametnih telefonov, konzol). Tudi zaradi zmernosti je priporočljivo, da so last družine in da se v splošnem uporabljajo v skupnih

prostorih; da se vzpostavi načrt, kako otrokom pomagati k zmerni uporabi teh naprav, s pomočjo družinskih pravil in urnikov, ki ščitijo čas, namenjen učenju in družinskemu življenju in s katerimi je lažje izkoristiti čas ter nameniti primerno število ur počitku.

Istočasno s tem, da otroci spoznavajo koristi in omejitve digitalnega sveta, je prav, da jim pokažemo vrednost neposrednega človeškega stika, ki ga ne more nadomestiti nobena tehnologija. V primernem trenutku jih je treba po digitalnem okolju spremljati kakor dober planinski vodnik, da se ne bi poškodovali ali prizadejali škode drugim. Skupna uporaba interneta, "izgubljanje časa" z igranjem na konzoli ali določanje nastavitev pametnega telefona bodo konkretne priložnosti za to, da načnemo globlji pogovor. »Starši in otroci bi se morali skupaj pogovarjati o tem, kar se gleda in izkuša v kibernetskem prostoru. Koristno je tudi izkušnje deliti z drugimi družinami, ki imajo iste vrednote in skrbi.«[8]

Pri teh letih bi bilo neprimerno, če bi imeli naprave, ki so stalno povezane z internetom. Bolje je imeti določen čas za dostop, da vzpostavljajo povezavo samo na jasno določenih krajih in ob določenih urah (tako da se povezava zvečer prekine ali da se naprava izključi), obenem pa se jih uči, kako naj se varujejo tveganih situacij in da se lahko vselej v miru zatečejo k staršem. Kot je učil sv. Jožefmarija, »si vzorni starši prizadevajo, da jih imajo otroci za svoje prijatelje, katerim lahko zaupajo svoje težnje, svoje probleme, od katerih lahko pričakujejo učinkovito in ljubeznivo pomoč.«[9]

MLADOSTNIKI

Ko otroci odraščajo, na zelo odločen način zahtevajo deleže svobode, s katero v mnogih primerih niso sposobni ustrezno ravnati. To ne pomeni, da jim je treba odvzeti samostojnost, ki jim pripada; gre za nekaj mnogo težjega: treba jih je naučiti, kako naj s svojo svobodo odgovorno upravljajo. Samo tedaj bodo sposobni razširiti pogled, ki jim bo omogočal hrepeneti po visokih ciljih.

Kot pravi Benedikt XVI., »vzgajati pomeni ljudi oskrbeti z resnično modrostjo, ki vključuje vero, da bi vstopili v odnos s svetom; pomeni opremiti jih z zadostnimi elementi v smislu mišljenja, nagibov in presojanja.«[10] V mladostni dobi se vzgoja pridobiva svobodno in poleg razumljivih pravil družinskega življenja imajo starši še eno temeljno sredstvo: pogovor. Pomembno je razložiti razlog določenega ravnanja, ki ga mladi morda zaznavajo kot formalizem; ali pa globino vzrokov za nekatere načine obnašanja, na katere bi lahko gledali kot na omejitve, in ki v resnici niso preproste prepovedi, ampak velike pritrditve, s katerimi se oblikuje pristna osebnost, ki zna iti proti toku. Bolj učinkovito je že sedaj pokazati, kako privlačna je krepost, s tem da jim predstavimo velikodušne ideale, ki napolnjujejo človeško srce, velike ljubezni, ki jih ženejo: zvestoba do prijateljev, spoštovanje drugih, potreba po zmernosti in skromnosti itd.

Delo staršev je lažje, kadar poznajo interese svojih otrok. Ne gre za vohunjenje, temveč za vzpostavljanje zadostnega zaupanja, da bi se počutili mirno, ko spregovorijo o tem, kar jih privlači; gre za to, da vemo, kaj jih zanima, in če je mogoče, z njimi delimo konjičke ter preživljamo prosti čas.

Nekateri mladi pišejo bloge in uporabljajo družbena omrežja, vendar njihovi starši za to ne vejo oz. niso nikoli prebrali nobenega njihovega besedila, kar v otroku lahko povzroči mnenje, da to, kar on počne, ne zanima ali pa ni všeč njegovim staršem. Za nekatere starše bo občasen pogled na to, kar njihovi otroci pišejo ali ustvarjajo na internetu, predstavljal prijetno odkritje in možnost za obogatitev pogovora ter družinskega življenja.

Pri teh letih je primerno tudi spodbujati vrednoto skromnosti, kar zadeva naprave, pripomočke in programe (aplikacije itd.). Učiti otroke nenavezanosti, ne le glede tega, koliko stane hardware ali software, temveč zato, da »se ne bi prepuščali prevladi strasti, prehajali od ene stvari do druge brez razločevanja, da ne bi sledili modi tega trenutka«[11], kar je včasih lahko vedenje, ki ga spodbujajo podjetja in ki se ga ni enostavno osvoboditi.

To bo tudi način, kako jih naučiti zmernosti pri uporabi časa, ki ga prebijejo na družbenih omrežjih video konzolah, internetnih igrah itd. Če doma predlagamo te smernice, imajo "razlage" veliko večjo vrednost, predvsem pa doslednost staršev: če osebno tako živimo, jih na najboljši način sporočamo drugim v vzdušju ljubezni in svobode.

Biti sposoben pojasniti razloge ne pomeni, da je za to potrebno napredno tehnično znanje. V mnogih primerih so nasveti, ki jih otroci potrebujejo za gibanje v digitalnih okoljih, isti kot tisti, ki se nanašajo na vedenje na javnih mestih: olika, obzirnost in spodobnost, spoštovanje bližnjega, varovanje pogleda, obvladovanje samega sebe itd.

Glede na starost vsakega izmed otrok so ključnega pomena globoki pogovori o vzgoji čustvenosti in o resničnem prijateljstvu. Splača se otroke spomniti na to, da je to, kar se objavi na mreži, po navadi dostopno neštetim ljudem po vsem svetu, in da skoraj vsa dejanja, ki jih storimo v digitalnem svetu, za seboj pustijo sled, do katere je mogoče priti preko iskalnikov. Digitalni svet je velik prostor, v katerem se je treba gibati naravno in istočasno z veliko zdrave pameti. Če na ulici otroku ne pride na misel, da bi se pogovarjal s prvim človekom, ki mu pride naproti, potem velja isto tudi na mreži. Obilna družinska komunikacija bo pomagala razumeti vse to in ustvarjati okolje zaupanja, v katerem je mogoče razreševati dvome in izražati negotovosti.

Juan Carlos Vásquez

@jucavas

- [1] Benedikt XVI., *Sporočilo za XLV. svetovni dan družbenega obveščanja* (2011)
- [2] Prim. Benedikt XVI., *Sporočilo za XLVII. svetovni dan družbenega obveščanja* (2013)
- [3] Prim. Benedikt XVI., *Sporočilo za XLIII. svetovni dan družbenega obveščanja* (2009)
- [4] Frančišek, *Govor za Papeški svet za družbeno obveščanje*, 21. 9. 2013, št. 3
- [5] Papeški svet za družbeno obveščanje, *Cerkev in internet* (2002), št. 11
- [6] Prim. Katekizem katoliške Cerkve, 1839
- [7] Sv. Jožefmarija, *Jezus prihaja mimo*, 27
- [8] Papeški svet za družbeno obveščanje, *Cerkev in internet* (2002), št. 11
- [9] Sv. Jožefmarija, *Jezus prihaja mimo*, 27
- [10] Benedikt XVI., *Govor, namenjen italijanskim škofom*, 27. 5. 2008, "Potrebnost vzgoje", št. 11
- [11] Frančišek, *Govor v Baziliki sv. Marije Velike*, 4. 5. 2013, št. 3